

TANTÁRGYI TEMATIKA ÉS FÉLÉVI KÖVETELMÉNYRENDSZER TRO 2014L Parlamentarizmus Magyarországon (1867-1918)

A tantárgy elsajátításának célja:

Hazánkban az 1848-as áprilisi törvények után már nem rendi, hanem polgári politizálódásról, polgári parlamentarizmusról beszélhetünk. A forradalom és szabadságharc másfél esztendeje után csaknem két évtizedes szünet következett, ahol a politikai rendszer 1848 áprilisában átalakított elemei általában nem, bizonyos rövid időszakokban pedig csak korlátozottan működtek. A történet csak 1867-tel folytatódhatott hosszútávon, bizonyos fokig új körülmények között. A tantárgy célja: a hallgatók megismertetése a dualizmus korában működő állami struktúrával, a korszak országgyűlési képviselő-választásainak törvényi feltételeivel, mechanizmusával, a pártrendszer frontvonalaival, a pártprogramokkal. A hallgatók legyenek képesek információk gyűjtésére és következtetések levonására szöveges forrásokból, képekből, statisztikai táblázatokból, diagramokból. Legyenek képesek egy választott témában előadás tartására, amely tükrözi a különböző adatbázisokban való tájékozottságukat, a szaknyelv biztonságos használatát, a lényegkiemelő képességüket, illetve az ok-okozati összefüggések felismerésének képességét.

Féléves tematika:

Az osztrák-magyar kiegyezés. Történeiszviták a kiegyezés értékeléséről

A parlamentáris rendszer jellege a dualizmus kori Magyarországon

A dualizmus válságának okai

A Szapáry, a Wekerle és a Bánffy kormány tevékenysége

A Széll, a Khuen-Héderváry és a Tisza kormány tevékenysége

A dualizmus nyugalmi és válságperiódusának pártviszonyai

Az országgyűlési képviselő-választások lebonyolítási mechanizmusa (törvényi feltételek, választói névjegyzék, választási helyiségek, a fegyveres erők és a parlamenti választások, a mozgósítás rítusai, választási kampányok...)

Az 1905-1906. évi kormányzati válság. A „nemzeti koalíció” pártprogramjai és pártvezérei. A „nemzeti ellenállás” Szatmár vármegye példáján keresztül. A nők bekapcsolódása a „nemzeti ellenállásba”. A tulipán mozgalom Szatmárban.

A koalíciós Wekerle-kormány tevékenysége

Szellemi irányzatok Magyarországon a 19. század utolsó harmadától az 1. világháborúig

Hazánk politikai rendszere az 1. világháború idején

A szemináriumokon történő részvétel:

A gyakorlati foglalkozásokon a részvétel kötelező. A félévi hiányzás megengedhető mértéke részidős képzésben a tantárgy konzultációs óraszámának egyharmada. Ennek túllépése esetén a félév nem értékelhető (TVSz 8.§ 1.).

Félévi követelmény: a kurzus gyakorlati óra, amely kollokviummal zárul.

Az értékelés módja, ütemezése:

A vizsga típusa: szóbeli

A vizsgára bocsátás feltétele és az érdemjegy kialakításának módja: a hallgatóknak önálló könyvészeti kutatást kell végezniük, melynek eredményét a konzultáción kiselőadás keretén belül ismertetik. Ennek eredménye és a vizsgatétel elmondására kapott jegy átlaga adja a kurzus érdemjegyét. A sikeres érdemjegy megszerzésének feltétele, hogy egyik érdemjegy sem lehet elégtelen. Sikertelen kiselőadás javítására a vizsgaidőszakban biztosított lehetőség.

A szóbeli vizsga témakörei:

1. A dualizmus nyugalmi és válságperiódusának historiográfiája

A „new history”, mint történetírói törekvés

2. Az osztrák-magyar kiegyezés. Történészviták a kiegyezés értékeléséről.

A parlamentáris rendszer jellege a dualizmus kori Magyarországon

3. A dualizmus válságának okai

4. A Szapáry, a Wekerle és a Bánffy kormány tevékenysége

5. A Széll, a Khuen-Héderváry és a Tisza kormány tevékenysége

6. A dualizmus nyugalmi és válságperiódusának pártviszonyai

7. Az országgyűlési képviselő-választások lebonyolítási mechanizmusa (törvényi feltételek, választói névjegyzék, választási helyiségek, a fegyveres erők és a parlamenti választások, a mozgósítás rítusai, választási kampányok...)

8. Az 1905-1906. évi kormányzati válság. A „nemzeti koalíció” pártprogramjai és pártvezérei. A „nemzeti ellenállás” Szatmár vármegye példáján keresztül. A nők bekapcsolódása a „nemzeti ellenállásba”. A tulipán mozgalom Szatmárban.

9. A koalíciós Wekerle-kormány tevékenysége

10. Szellemi irányzatok Magyarországon a 19. század utolsó harmadától az 1. világháborúig

11. Hazánk politikai rendszere az 1. világháború idején

Kötelező, ajánlott irodalom és források:

Gergely András (szerk.): Magyarország története a 19. században. Osiris Kiadó, Bp., 2005.

Kozári Monika: A dualista rendszer (1867-1918). Pannonica Kiadó, Bp., 2005.

Hanák Péter (főszerk.): Magyarország története 1890 – 1918. II. Akadémiai Kiadó, Bp., 1983.

Veliky János (szerk.): Polgárosodás és szabadság. (Magyarország a XIX. században). Bp., 1999.

Boros Zsuzsanna - Szabó Dániel: Parlamentarizmus Magyarországon 1867-1944. Korona Kiadó, Bp., 1999.

Czövek István: Magyarország és Ausztria az orosz sajtó tükrében. Bessenyei György Könyvkiadó, Nyíregyháza, 2006.

Csapó Csaba: A magyar királyi csendőrség története 1881-1914. Bp., 1999.

Dolmányos István: A magyar parlamenti ellenzék történetéből (1901-1904). Akadémiai Kiadó, Bp., 1963.

Dolmányos István: A koalíció az 1905-1906. évi kormányzati válság idején. Akadémiai Kiadó, Bp., 1976.

Erényi Tibor: Szocializmus a századelőn. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1979.

Galántai József: Magyarország az első világháborúban. Bp., 2001.

Gerő András: Az elsőpró kisebbség. Bp., 1988.

Gratz Gusztáv: A dualizmus kora. I-II. Bp., 1992.

Hanák Péter: Magyarország a Monarchiában. Gondolat, Bp., 1975.

Harrer Ferenc: A parlamenti választói jog terjedelme a nagyobb európai államokban. Bp., 1905.

Jónás Károly: Pártpanoptikum – 35 választás, 256 párt – Magyarországon. Bp., 1990.

Kocka, Jürgen: Elméletek és kvantifikáció a történetírásban. In: Világtörténet 1986/3-4.

Kristóffy József: Magyarország kálváriája. Az összeomlás útja. Politikai emlékek 1890-1926. Bp., 1927.
Mérei Gyula – Pölöskei Ferenc (szerk.): Magyarországi pártprogramok 1867-1919. Eötvös Kiadó, Bp., 2003.
Mezey Barna – Szente Zoltán: Európai parlamentarizmus- és alkotmánytörténet. Osiris Kiadó, Bp., 2003.
Mucsi Ferenc: A Kristóffy – Garami paktum. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1970.
Pölöskei Ferenc: A dualista Magyarország államrendszere és továbbélése. Bp., 1987.
Pölöskei Ferenc: A magyar parlamentarizmus a századfordulón. Bp., 2001.
Pölöskei Ferenc: A Szabadelvű Párt fényei és árnyai (1875–1906). Bp., 2010.
Ruszoly József: A választási bíráskodás Magyarországon 1848-1948. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1980.
Somogyi Éva: Választójog és parlamentarizmus Ausztriában (1861-1907). Akadémiai Kiadó, Bp., 1968.
Szabó Dániel: A Néppárt megalakulása. In: Történelmi Szemle 1977/2.
Szabó Dániel: A Néppárt az 1896. évi országgyűlési választásokon. In: Századok 1978/4.
Szabó Dániel: Választás és csalás Magyarországon a századfordulón. In: História 1985/5-6.
Szabó Dániel: A magyar társadalom politikai szerveződése a dualizmus korában. In: Történelmi Szemle 1992/ 3-4.
Szabó Dániel: Képviselőházi pártok a dualizmus kori Magyarországon. In: Rubicon 2002/4-5.
Szabó P. Csaba: A századelő magyar választási rendszerének néhány problémája. In: Aetas – Acta Invenum 1986. Különszám
Szalai Miklós: Ifjabb Andrássy Gyula élete és pályája. Bp., 2003.
Szász Zoltán: Politikai élet és nemzetiségi kérdés a dualizmus korában (1867–1918). In: Köpeczi Béla (főszerk.): Erdély története III. Bp., 1988.
Szendrei Ákos: A Román Nemzeti Párt választási szereplése és tevékenysége, 1905–1910. Múltunk, 2006/2.
Varga Lajos (főszerk.): A magyar szociáldemokrácia kézikönyve. Napvilág Kiadó, Bp., 1999.
Vida István (főszerk.): Magyarországi politikai pártok lexikona (1846-2010). I. Gondolat Kiadó, Bp., 2011.
Zsoldos Ildikó: Az 1905-1906-os „nemzeti ellenállás” Szatmár vármegyében. A szatmári törvényhatóság a Fejérváry-kormány ellen. In: Magyarai Márta (szerk.): A debreceni Déri Múzeum Évkönyve 2011/2012. Debrecen, 2012. 169-177.
Zsoldos Ildikó: Hatalmi törekvések és politikai platformok Szatmárban az 1905–1906-os kormányzati krízis idején. Erdélyi Tudományos Füzetek 288. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2018.
Zsoldos Ildikó: Hatalom és pártstruktúra a századelő Szabolcsában. Bessenyei György Könyvkiadó, Nyíregyháza, 2009.
Zsuppán Ferenc Tibor: A fegyveres erők és a parlamenti választások Magyarországon (1867-1914). In: Történelmi Szemle 1989/ 1-2.

Nyíregyháza, 2021. szeptember 1.

Dr. habil. Zsoldos Ildikó
intézetigazgató, főiskolai tanár